

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Центральноукраїнський державний
університет імені Володимира Винниченка

Факультет педагогіки, психології та мистецтв
Кафедра психології та соціальної роботи

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
В.о. завідувача кафедри

Гейко Є. В.
« 04 » серпня 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВПП.1.2.3. Психологія конфлікту

(шифр і назва навчальної дисципліни)

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки
(шифр, назва галузі)

Спеціальність: 053 Психологія
(шифр і назва спеціальності)

Освітня програма Психологія (практична психологія)
(назва)

Форма навчання Денна, заочна
(денна, заочна,)

2023 – 2024 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни **Психологія конфлікту**

(назва навчальної дисципліни)

розроблена на основі освітньо-професійної програми _____

Психологія (практична психологія)

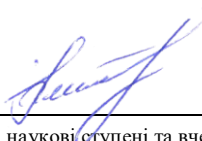
(назва ОПП)

навчального плану підготовки здобувачів вищої освіти освітнього ступеня

магістр за спеціальністю 053 Психологія

(шифр і назва спеціальності)

Розробники: канд. психол. наук, доцент

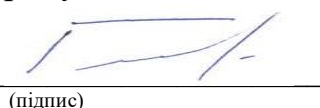
Радул І.Г.

(вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні кафедри психології та соціальної роботи

Протокол від «4» серпня 2023 року №1

В.о. завідувача кафедри

(підпис)

Гейко Є.В.

Робоча програма навчальної дисципліни «**Психологія конфлікту**» для студентів спеціальності 053 Психологія за другим (магістерським) рівнем вищої освіти. ЦДУ імені В. Винниченка, 2023. 12 с.

Радул І.Г., 2023 рік
ЦДУ імені В. Винниченка,
2023 рік

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1.1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика освітнього компоненту	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4,5	Галузь знань <u>05 Соціальні та поведінкові науки</u> (шифр і назва)	вибірковий	
	Спеціальність: <u>053 Психологія</u> (шифр і назва)	Рік підготовки	
		2-й	2-й
		Семестр	
Загальна кількість годин – 135		3-й	3-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 5 самостійної роботи студента – 5	Освітня програма: <u>Психологія (практична психологія)</u>	Лекції	практичні
		-	-
		Лабораторні	
		48 год.	12 год
		Самостійна робота	
		87 год.	123 год.
		Індивідуальні завдання:	
		-	
		Вид контролю:	
		залік	залік

1.2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою курсу «Психологія конфлікту» є

засвоєння базових знань з актуальних питань конфліктів та побудови продуктивних людських взаємовідносин, формування навичок розв'язання конфліктів як професійно-психологічних завдань.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Психологія конфлікту» є:

- ознайомити студентів з актуальними психологічними проблемами управління конфліктами;
- розкрити майбутнім фахівцям в психології ефективну методологію вирішення завдань діагностування і прогнозування конфліктів і конфліктних ситуацій;
- оволодіння навичками попередження складних і проблемних ситуацій в напрямі їх ескалації у конфлікти.

У результаті вивчення навчальної дисципліни у студента мають бути сформовані такі *компетентності*:

загальні	спеціальні
ЗК 7. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо. ЗК 4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми. ЗК 6. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів). ЗК 1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК 2. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.	СК 5. Здатність організовувати та реалізовувати просвітницьку та освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології. СК 6. Здатність ефективно взаємодіяти з колегами в моно- та мультидисциплінарних командах. СК 7. Здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності. СК 9. Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями. СК 10. Здатність розробляти та впроваджувати інноваційні методи психологічної допомоги клієнтам у складних життєвих ситуаціях.

1.3. Очікувані програмні результати навчання:

ПР 5. Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість.

ПР 6. Розробляти просвітницькі матеріали та освітні програми, впроваджувати їх, отримувати зворотній зв'язок, оцінювати якість.

ПР 8. Оцінювати ступінь складності завдань діяльності та приймати рішення про звернення за допомогою або підвищення кваліфікації.

ПР 9. Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності.

ПР 11. Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності.

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Вступ у психологію конфлікту. Конфлікти та особистість. Управління конфліктами та психологія їх регулювання

Тема 1. Конфлікт: загальна характеристика та історія виникнення. Функції та сигнали конфліктів.

План лекції

1. Предмет та методи психології конфлікту.
2. Визначення конфлікту та його психологічний зміст.
3. Функції конфліктів. Позитивна та негативна сторона конфліктів.

Основні терміни та поняття: конфлікт, психологія конфлікту, об'єкт та предмет психології конфлікту, методи дослідження, функції конфлікту, деструктивна функція, конструктивна функція.

Тема 2. Причини та особистісні передумови виникнення конфліктів. Структура конфліктів.

План лекції

1. Фактори виникнення та ескалації конфліктів.
2. Основні фази та етапи виникнення і розвитку конфліктів (структура конфлікту).
3. Ескалація конфлікту та її особливості.
4. Фази завершення та усвідомлення конфліктів.

Основні терміни та поняття: суб'єктивні причини, об'єктивні, управлінські, психологічні і особистісні причини конфліктів, конфліктна ситуація, інцидент, сторони конфлікту, предмет конфлікту, мотиви конфлікту, ескалація.

Тема 3. Типологія та динаміка конфліктів. Конфліктність особистості.

План лекції

1. Класифікації конфліктів.
2. Внутрішні конфлікти. Міжособистісні та групові конфлікти.
3. Поняття «конфліктність» та його визначення. Передумови виникнення та розвитку.
4. Конфліктна особистість та конфліктні типи поведінки.

Основні терміни та поняття: міжособистісний конфлікт, внутрішньоособистісний конфлікт, соціальний конфлікт, вертикальний і горизонтальний конфлікт, мотиваційний конфлікт, сімейний конфлікт, конфліктні форми поведінки, конфліктність.

Тема 4. Прогнозування та попередження конфліктів. Психологічна просвіта.

План лекції

1. Психологічні умови та прийоми попередження конфліктів.
2. Конфліктогени спілкування, їх види та особливості.
3. Культура спілкування й поведінки як психологічний чинник психопрофілактики конфліктів.

Основні терміни і поняття: конфліктогени, профілактика конфліктів, безконфліктна взаємодія, безконфліктне спілкування

Тема 5. Вирішення конфлікту: методи, стратегії, тактики.

План лекції

1. Форми завершення конфліктів.
  2. Особливості візуалізації як психотехнології вирішення конфліктів.
  3. Медіація як сучасна психотехнологія вирішення конфліктів
  4. Психологія переговорного процесу вирішення (розв'язання) конфліктів
- Основні терміни і поняття: насильство, роз'єднання, примирення, візуалізація конфлікту, медіація, маніпуляція.

Змістовий модуль 2. Психологічна допомога у розв'язанні конфлікту

Тема 6. Процедури примирення

План лекції

1. Розгортання та розв'язання конфлікту.
2. Підходи та моделі розв'язання конфліктів в психології.
3. Фасилітація. Переговори. Посередництво. Експертна порада. Консультування. Арбітраж. Суд.
4. Роль психолога в процедурах примирення.

Тема 7. Внутрішній конфлікт

План лекції

1. Природа та причини внутрішніх конфліктів.
2. Мотиваційний конфлікт та його різновиди.
3. Психологічний захист як показник наявності внутрішнього конфлікту та його прояв.
4. Копінг-стратегії в процесі подолання особою труднощів.

Тема 8. Психокорекція конфліктної поведінки

План лекції

1. Конфліктність – риса особистості чи реакція на ситуацію.
2. Вікові особливості конфліктної поведінки.
3. Корекція конфліктної поведінки: ефективність різноманітних технік.
4. Соціально-психологічний тренінг – «школа» вмінь і навичок розв'язання конфліктів.
5. Конфліктологічна експертиза: проблеми і перспективи.

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	ін д.	СР С		л	п	лаб	інд.	СРС
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Вступ у психологію конфлікту. Конфлікти та особистість. Управління конфліктами та психологія їх регулювання												
Тема 1. Конфлікт: загальна характеристика та історія виникнення. Функції та сигнали конфліктів.				6		10				2		15
Тема 2. Причини та особистісні передумови виникнення конфліктів. Структура конфліктів.				6		10				1		15
Тема 3. Типологія та динаміка конфліктів. Конфліктність особистості.				6		10				2		15
Тема 4. Прогнозування та попередження конфліктів. Психологічна просвіта.				6		10				1		15
Тема 5. Вирішення конфлікту: методи, стратегії, тактики.				6		12				2		15
Разом за Модулем1				30		52				8		75
Змістовий модуль 2. Психологічна допомога у розв'язанні конфлікту												
Тема 6. Процедури примирення				6		12				1		15
Тема 7. Внутрішній конфлікт				6		12				2		15
Тема 8. Психокорекція конфліктної поведінки				6		11				1		18
Разом за Модулем2				18		35				4		48
Всього				48		87				12		123
ІНДЗ												
ІНДЗ			-	-		-			-	-	-	-
Усього годин				48		87				12		123

4. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Теми лекційних занять денна форма навчання / заочна форма навчання

4.2. Теми лабораторних занять денна форма навчання / заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Конфлікт: загальна характеристика та історія виникнення. Функції та сигнали конфліктів.	6 / 2
2	Тема 2. Причини та особистісні передумови виникнення конфліктів. Структура конфліктів.	6 / 1
3	Тема 3. Типологія та динаміка конфліктів. Конфліктність особистості.	6 / 2
4	Тема 4. Прогнозування та попередження конфліктів. Психологічна просвіта.	6 / 1
5	Тема 5. Вирішення конфлікту: методи, стратегії, тактики.	6 / 2
6	Тема 6. Процедури примирення	6 / 1
7	Тема 7. Внутрішній конфлікт	6 / 2
8	Тема 8. Психокорекція конфліктної поведінки	6 / 1
	Всього	48 / 12

4.4. Завдання для самостійної роботи денна форма навчання / заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Конфлікт: загальна характеристика та історія виникнення. Функції та сигнали конфліктів.	10 / 15
2	Тема 2. Причини та особистісні передумови виникнення конфліктів. Структура конфліктів.	10 / 15
3	Тема 3. Типологія та динаміка конфліктів. Конфліктність особистості.	10 / 15
4	Тема 4. Прогнозування та попередження конфліктів. Психологічна просвіта.	10 / 15
5	Тема 5. Вирішення конфлікту: методи, стратегії, тактики.	12 / 15
6	Тема 6. Процедури примирення	12 / 15
7	Тема 7. Внутрішній конфлікт	12 / 15
8	Тема 8. Психокорекція конфліктної поведінки	11 / 18
	Всього	87 / 123

4.5. Методи навчання

Під час вивчення дисципліни «Психологія конфлікту» передбачено комплексне використання різноманітних методів організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності студентів та методів стимулювання і мотивації їх навчання, що сприяє розвитку творчих засад особистості майбутнього фахівця, з урахуванням індивідуальних особливостей учасників освітнього процесу.

З метою формування професійних компетентностей широко впроваджуються інноваційні методи навчання. Це – комп’ютерна підтримка освітнього процесу, впровадження інтерактивних методів навчання (робота в малих групах, мозковий штурм, опрацювання дискусійних питань, проєктний метод тощо).

За джерелами знань на заняттях використовуються словесні (розповідь, бесіда, лекція) та практичні методи.

За рівнем самостійної розумової діяльності використовуються проблемно-інформаційний, проєктно-пошуковий, дослідницький методи.

Із метою забезпечення максимального засвоєння студентами матеріалу курсу використовуються наступні методи навчання:

1) Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

- словесні (лекція-монолог, лекція-діалог, проблемна-лекція);
- наочні (презентація, демонстрування);
- практичні методи (вправи; практичні завдання).

2) Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

- метод проблемного викладу матеріалу;
- моделювання життєвих ситуацій;
- мозковий штурм;
- метод опори на життєвий досвід;
- навчальної дискусії.

3) Методи контролю й самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності:

- усного контролю;
- письмового контролю;
- самоконтролю та взаємоконтролю;

4.7. Засоби діагностики результатів навчання здобувачів освіти.

Порядок та критерії виставлення балів

Контрольні заходи здійснюються з дотриманням вимог об’єктивності, індивідуального підходу, системності, всебічності.

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є:

- екзамен;
- стандартизовані тести;
- реферати, есе;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;

Використовуються такі методи контролю (усний, письмовий), які мають сприяти підвищенню мотивації студентів до навчально-пізнавальної діяльності.

Поточний контроль. *Завданням поточного контролю* є перевірка розуміння та засвоєння певної частини учбового матеріалу, рівня сформованості навичок, умінь самостійно опрацювати навчальний матеріал, здатності осмислити зміст теми.

Об’єктами поточного контролю знань студента є систематичність та активність роботи на заняттях; виконання завдань для самостійної роботи. Оцінюванню можуть підлягати: рівень знань, продемонстрований у відповідях і виступах на практичних/семінарських заняттях; активність при обговоренні

питань практичного/семінарського/лабораторного заняття; результати тестування тощо.

У разі невиконання завдань поточного контролю студент має право скласти їх індивідуально до останнього практичного заняття за дозволом завідувача кафедри. Порядок такого контролю регламентований викладачем.

Підсумковий контроль. Завданням підсумкового контролю є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

4.8. Перелік програмових питань для самоконтролю:

1. Предмет, методи і завдання психології конфлікту.
2. Місце психології конфлікту в системі психологічних дисциплін.
3. Конфліктогенна ситуація і конфлікт.
4. Конфлікт як процес.
5. Конфлікт і агресія.
6. Правила фасилітації.
- . Агресія як нанесення шкоди іншому.
8. Аутоагресія в конфлікті.
9. Типологія конфліктів.
10. Конструктивні і деструктивні конфлікти.
11. Мотиваційний конфлікт.
12. Внутрішній конфлікт: причини, протікання, корекція.
13. Природа внутрішнього конфлікту за К. Хорні.
14. Психологічні причини конфліктів.
15. Структура конфлікту.
16. Розвиток конфлікту на рівні емоцій.
17. Карта конфлікту.
18. Конфліктологічна експертиза.
19. Стилі поведінки особистості в конфлікті.
20. Вплив темпераменту на особливості поведінки людини в конфлікті.
21. Процедури примирення.
22. Підходи та моделі розв'язання конфлікту в психології.
3. Основні концепції переговорів.
24. Психологічна підготовка до переговорів.
25. Психологічне забезпечення ходу переговорів.
26. Протистояння емоційному тиску в переговорах.
27. Роль психолога в підготовці і проведенні переговорів.
28. Посередництво у розв'язанні конфліктів.
29. Посередницька служба і психологія конфлікту.
30. Процедура посередництва.
31. Вимоги до посередника.
32. Своєрідність фасилітації як процедури примирення.
33. Вимоги до фасилітатора.
34. Процедура фасилітації.

35. Процедура експертної поради.
36. Вимоги до експертів, що дають допомогу у розв'язанні конфліктів.
37. Вікові особливості конфліктної поведінки.
38. Корекція конфліктної поведінки.
39. Застосування тренінгів в психокорекції конфліктної поведінки.
40. Конфліктологічна експертиза: проблеми і перспективи.

4.9. Схема нарахування балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота									Залік	Сума		
Розділ 1					Розділ 2				Контроль на робота	Разом	Макс. - 40	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8					
5	5	5	5	5	5	5	5		20	60		

T1, T2 ... T6 – теми розділів.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90-100	відмінно	зараховано
82-89	добре	
74-81		
64-73	задовільно	
60-63		
35-59	незадовільно	незараховано
1-34	незадовільно	незараховано

5. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

5.1. Рекомендована література

Базова література

1. Долінська Л.В., Матяш-Заяць Л.П. Психологія конфлікту : навчальний посібник. Київ : Каравела, 2019. 304 с.
2. Гірник А.М. Основи конфліктології. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2010. 222 с.
3. Ложкін Г. В., Пов'якель Н. І. Психологія конфлікту : теорія і сучасна практика : Навчальний посібник. Київ: Професіонал, 2007. 416 с.
4. Грабовська С. Психологія примирення. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 294 с.

Допоміжна література

1. Альтернативні підходи до розв'язання конфліктів: теорія і практика застосування / Укладачі: Н. Гайдук, І. Сенюта, О. Бік, Х. Герешко. Львів: ПАІС, 2007. 206 с.
2. Гірник А., Бодро А. Конфлікти: структура, ескалація, залагодження. Київ, 2003. 236 с.
3. Грабовська С., Равчина Т. Конфлікти без насильства. Посібник. Львів, 2003. 276 с.

4. Котлова Л.О. Психологія конфлікту : курс лекцій. Житомир : Вид ЖДУ імені Івана Франка, 2013. 112 с.
5. Примуш М. В. Конфліктологія : Навчальний посібник. Київ : Професіонал, 2006. 288 с.
6. Psychologia: Podrecznik akademicki / Red. nauk. J. Strelau, D. Dolinski. Gdansk: GWP, 2010. T 1. 963 p.
7. www.Psychlit - www.Psychinfo - Котлова Л.О. Психологія конфлікту: курс лекцій : Навчальний посібник. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2013. – 112с.
8. <http://eprints.zu.edu.ua/12901/1/Психологія%20конфлікту%20Курс%20лекцій.pdf> - Ложкін Г.В., Пов'якель Н.І. Психологія конфлікту: теорія і сучасна практика : Навчальний посібник. – Київ: ВД «Професіонал», 2006. – 416 с.
9. <https://core.ac.uk/download/pdf/323532033.pdf> Дзюба Т.М. Комплекс методик для діагностики психологічної готовності керівника школи до взаємодії в умовах конфлікту / За наук. ред. Л.М. Карамушки. – Полтава: ПОППО. – 2005. – 64с.
10. <http://poipro.pl.ua/file/book/dzyba.pdf> - Створення системи служб порозуміння для впровадження медіації за принципом «рівний-рівному/рівнарівній» та вирішення конфліктів мирним шляхом у закладах освіти. – К.: ФОП Нічога С.О.. – 2018. – 174 с.
11. <https://nus.org.ua/articles/vyrishennya-konfliktiv-ushkolah-navchalno-metodychnyj-posibnyk/>

Інформаційні ресурси

1. <http://www.nbuv.gov.ua> (Сайт Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського)
  2. <http://ua.bookfi.org/g> (Бібліотека електронних книг з проблем психології)
  3. <http://www.psych.kiev.ua> (Електронний вісник психології і педагогіки Інституту психології та соціальної педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка)
- <https://osnova.com.ua/trening-iz-formuvannya-komunikativnih-umin-i-navichok-zanyattya-iz-vpravami-ta-tehnikami/>

6. ПОЛІТИКА ЩОДО АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Політика щодо академічної доброчесності формується на основі дотримання принципів академічної доброчесності відповідно до Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про авторське право і суміжні права», «Про видавничу справу», з урахуванням норм Положення «Про академічну свободу та академічну доброчесність в Центральноросійському державному педагогічному університеті імені Володимира Винниченка» (затверджене вченою радою, протокол №2 від 30.09.2019; №10 від 07.02.2022).